

КОТЛОВИЙ Сергій,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальних технологій,*

РЕМІНСЬКА Світлана,

*здобувачка магістерського рівня вищої освіти за
спеціальністю «Спеціальна освіта»
Житомирський державний
університет імені Івана Франка*

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ В КОНТЕКСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ КОРЕКЦІЇ

Проблема взаємозв'язку мовлення та прояву емоцій є однією з фундаментальних у спеціальній педагогіці. Мовлення є не лише засобом передачі інформації, а й виступає інструментом регуляції внутрішніх психічних станів. Для дітей дошкільного віку із мовленнєвими порушеннями часто характерною ознакою є обмеженість засобів вираження почуттів, а це в свою чергу призводить до виникнення психологічних бар'єрів, зниження самооцінки та труднощів у встановленні контактів з однолітками. Розвиток емоційного інтелекту в роботі логопеда стає не стільки допоміжним елементом, а необхідним чинником ефективності всієї корекційної програми.

Ефективність стратегій залежить від створення безпечного емоційного простору, де дитина не боїться помилитися в мовленні.

Концепція емоційного інтелекту, за Д. Гоулманом, включає п'ять компонентів: самопізнання, саморегуляцію, мотивацію, емпатію та соціальні навички [3]. У дитини з порушеннями мовлення (алалія, дизартрія, ЗНМ) ці компоненти розвиваються не рівномірно або зі значною затримкою. Неможливість дитини висловити свої прохання або почуття призводить до того, що вона замінює вербальну комунікацію на деструктивні поведінкові акти.

В роботах І. Ніколаску, Н. Зобенько та Г. Вашека зазначено, що ефективна логопедична робота з дітьми з ЗПР поєднує педагогічні та психологічні методи, що спрямовані на подолання мовленнєвих труднощів з акцентом на процеси пізнавальної та емоційної сфери дитини. Доцільно використовувати тренувальні вправи, мнемотехніки, наочні матеріали, елементи арт-терапії тощо. Групові заняття сприяють розвитку комунікативних умінь, мовленнєвої взаємодії та соціальної адаптації дітей [1, с. 398].

Порівняльна характеристика розвитку EQ допоможе глибше зрозуміти специфіку відмінностей у розвитку дітей з нормотиповим розвитком та дітей із мовленнєвою патологією.

Порівняльна характеристика розвитку компонентів EQ

Компонент EQ	Діти дошкільного віку з нормотиповим розвитком	Діти дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями
Ідентифікація емоцій	Вільно називають основні емоції, розпізнають їх за мімікою та інтонацією.	Труднощі в розпізнаванні складних емоцій; орієнтація лише на яскраві зовнішні ознаки.
Вербалізація	Описують свої стани фразою: "Я боюся, тому що...", "Мені весело".	Складнощі у доборі слів для опису внутрішніх станів; використання жестів замість слів.
Саморегуляція	Здатні заспокоїтися за допомогою вказівок дорослого або самостійно через гру.	Схильність до афективних спалахів, тривала фіксація на негативних емоціях.
Емпатія	Співчують героям казок, розуміють причини смутку іншої дитини.	Знижений рівень співпереживання через дефіцит розуміння соціальних контекстів.

Як зазначає Ю. Рібцун, дотримуючись методики логопедичної роботи, процес розвитку емоційного інтелекту в роботі логопеда має бути інтегрованим у загальну структуру заняття і включати такі етапи:

Етап 1. Пропедевтичний (Когнітивний).

Мета: формування "банку" емоційних понять. На цьому етапі логопедом використовуються картки, піктограми та символи. Важливою є робота над *артикуляційною позою* як вираженням емоції. Наприклад, вправа «Сердитий язичок» (напруження м'язів) або «Усміхнений язичок» (розслаблення).

Етап 2. Експресивно-мовленнєвий.

Мета: розвиток здатності передавати емоції через просодіку.

Вправа «Емоційна луна»: Дитина має повторити за логопедом склад або слово з різною інтонацією (питальною, радісною, сумною). Це не лише тренує фонематичний слух, а й вчить емоційної гнучкості.

Вправа «Кольоровий голос»: Дитині пропонується уявити, якого кольору її голос, коли вона радіє, і спробувати промовити звук [А] "червоним" (яскравим) голосом.

Етап 3. Комунікативно-креативний.

Мета: використання отриманих навичок у живому спілкуванні.

Театралізована діяльність: Логопед використовує пальчиковий театр, де кожен герой має свій характерний тембр та емоційний фон. Це допомагає дитині з мовленнєвими порушеннями "сховатися" за персонажем і розкріпачити своє мовлення.

Технологія активного слухання: Логопед дає дитині зворотний зв'язок: «Я бачу, що ти сьогодні засмучений через те, що вправа не виходить. Давай спробуємо разом». Це формує у дитини довіру та вчить самоаналізу [2].

Важливо зазначити, що розвиток EQ неможливий без участі батьків. Вчитель-логопед має навчати головних членів родини методам «контейнування емоційних станів». Рекомендується ведення «Щоденника успіху та емоцій», в якому дитина за допомогою наліпок позначає свій настрій після заняття. Це стимулює рефлексію та дає батькам інструмент для спілкування. Активне залучення батьків через техніки активного слухання та спільне читання книг з емоційним

підтекстом є критичним для закріплення результатів логопедичних занять. Ефективність стратегій залежить від створення безпечного емоційного простору, де дитина не боїться помилитися в мовленні.

Отже, розвиток емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку із мовленнєвими порушеннями - це не додаткове навантаження на логопедичне заняття, а його органічна частина. Впровадження вправ на ідентифікацію, вербалізацію та регуляцію емоцій дозволяє підвищити ефективність корекції звуковимови за рахунок зняття емоційних затисків чи блоків. Також розширити лексико-семантичну базу мовлення. І основне - сформувати стійку мотивацію до комунікації.

Список використаних джерел

1.Ніколаєску І.О., Зобенько Н.А., Вашека Г.В. Організація корекційно-розвиткової роботи з дітьми дошкільного віку з навчальними труднощами (затримкою психічного розвитку). Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина. 2024. № 10(44) С. 392-405.

2.Рібцун Ю. В. Емоційний розвиток дітей із ТПМ. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2020. № 16. С. 205–222.

3.Mayer J. D., Salovey P. What is emotional intelligence? Emotional development and emotional intelligence. 1997. Pp. 3–31.